

Лекція № 3.

Тема: Природні туристично-рекреаційні ресурси Рівненської області. (2 год.)

План

1. Рельєф як туристично-рекреаційний ресурс.
2. Кліматичні туристично-рекреаційні ресурси.

Рекомендована література:

1. Атлас Рівненської області.
2. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2001. – 395 с.
3. Коротун І.М. Географія Рівненської області. — Рівне.: Управління екобезпеки в Рівненській області, 1996. — 274с.
4. Стафійчук В.І. Рекреалогія. Навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2006. – 264 с.

1. Рельєф як туристично-рекреаційний ресурс.

Найпоширеніше визначення рельєфу трактує його як «сукупність нерівностей (форм) земної поверхні, що утворюються на межі літосфери з атмосферою та гідросферою» Досить часто в туристичній літературі ототожнюються поняття «рельєф» і «ландшафт», хоча рельєф є лише однією з багатьох складових ландшафту. При цьому він виступає цілком самостійним рекреаційним ресурсом (гірські вершини, каньйони, печери, скелі і т. п.) [71].

З точки зору рекреалогії рельєф України може бути оцінений як:

- > найкращий, добрий та задовільний (за типологією Н. Фоменка) — гірський, передгірський, пересічений, височинний, горбистий (близько 50% території);
- > сприятливий для рекреаційного освоєння.

В цілому Рівненщина характеризується рівнинною поверхнею з абсолютними висотами від 372 м на крайньому південному заході (поблизу с. Дружба Радивилівського району) до 134 м на півночі, при виході р. Горинь на територію Білорусі. За середньою висотою (184 м над рівнем моря) описувана територія є найнижчою серед областей України.

Особливості геологічної історії і розвитку платформених структур, особливо на завершальному (мезокайнозойському) етапі, зумовили своєрідну ярусність рівнинної поверхні Рівненщини, де з півночі на південь послідовно простежуються: низовина Рівненського Полісся, Волинська височина, рівнина Малого Полісся та відгалуження північного уступу Подільського плато. Кожен із згаданих ярусів характеризується не тільки гіпсометричними відмінностями, але й своєрідними комплексами рельєфу, створеними тривалою і складною взаємодією внутрішніх і зовнішніх процесів. Якщо внутрішніми силами Землі зумовлені головні структурні особливості поверхні (підняття, зниження, новітні і сучасні рухи тощо), то зовнішні фактори (вода, вітер, льодовики та ін.) оформили скульптуру сучасного рельєфу - утворили долини, горби, озерні та болотні западини.

Рівненське Полісся. Поліська низовина у межах Рівненської області об'єднує частини двох принципово відмінних за умовами рельєфотворення геоморфологічних підобластей - Волинського і Житомирського Полісся. Разом з тим, загальна гіпсометрична і ландшафтна подібність сучасної поверхні північної частини області дозволяє вживати узагальнюючий термін - *Рівненське Полісся*, який не претендує на особливе місце у схемі

геоморфологічного і природного районування Українського Полісся, а лише умовно визначає його частину, розташовану в адміністративних межах описуваної території.

Волинське Полісся охоплює більшу частину Рівненського Полісся. Південна межа досить чітко простежується вздовж північної границі суцільного поширення лесових відкладів (Клевань – Оржів – Олександрія – Тучин – Липки - Вел. Межирічі). Східну межу проводять по лінії розвитку кристалічних утворень щита: Березове – Блажове – Томашгород – Клесів – долина р. Случ – Соснове – Корець. На заході і на півночі поліські ландшафти поширюються за межі області.

Серед основних типів рельєфу Волинського Полісся найбільше поширення мають льодовикові, флювіальні, еолові та денудаційні (на карбонатній основі) комплекси.

Льодовиковий рельєф формувався як при безпосередній участі дніпровського льодовика, край якого проникав на північно-західну околицю області приблизно 200-250 тис. років їому, так і під впливом талих льодовикових вод дніпровського (а можливо й більш пізнього - московського) часу. Власне льодовикові комплекси рельєфу представлені *моренною рівниною* (Зарічненською), яка була пізніше істотно видозмінена флювіальними та іншими процесами і фактично зтратила притаманні моренним рівнинам риси рельєфу, а також *зоною крайових утворень дніпровського льодовика*. Ця зона, відома під назвою Волинського (Любомль-Столінського) моренного пасма, являє собою залишки кінцевоморенних та інших крайових утворень дніпровського льодовика, які у вигляді окремих горбів, пасм та валів (висота до 30-40 м), розділених заболоченими зниженнями, велетенською дугою простирається від Рафалівки на Володимирець-Бережницю-Лютинськ. Ширина зони крайових утворень сягає 10-15 км. Фундаментом моренного пасма служать високо підняті відклади крейди (подекуди збереглися і залишки палеогенових пісків), що на окремих ділянках сприяло появі денудаційних форм рельєфу на карбонатній основі, зокрема, карстових лійок, озерних улоговин, заболочених знижень тощо.

З півдня до зони крайових утворень примикає простора територія, поверхня якої формувалася потоками талих льодовикових вод. Цими потоками були створені численні *прохідні долини*, найбільшою з яких була виділена О.Мариничем *прадолина Стир-Словечна*, а також похилі *водно-льодовикові (флювіогляціальні або зандрові) рівнини*, складені переважно піщаним матеріалом (Сарненська рівнина та ін.). Давні прадолини були занесені більш молодими відкладами і у сучасному рельєфі являють собою плоскі, сильно заболочені рівнини. Поверхня водно-льодовикових зандрових рівнин, особливо поблизу зони крайових льодовикових утворень, часто ускладнюється своєрідними піщано-гравійними "насіпами"¹ - озами, що іноді мають довжину до 2,5-3,0 км при ширині до 70-100 м та висоті 7-12 м (часом до 15-20 м).

Значне поширення на Волинському Поліссі має *долинний рельєф*, тобто форми і типи поверхні, у створенні яких брали участь потоки поверхневих вод. На думку О.Маринича, до 45% поверхні Південного Полісся припадає саме на давні та сучасні річкові долини.

На північному заході області, у межах Зарічненського району, досить чітко простежуються три рівні, сформовані Прип'яттю: широка (3-5 км), інтенсивно заболочена заплава, що підіймається над руслом на 0,5-2,0 м (низька заплава), а часом на 2-3 м (висока заплава); перша надзаплавна тераса, ширина якої місцями досягає 12-20 км, піднята над рівнем ріки на 5-8 м, за інтенсивністю заболочування мало відрізняється від заплави; друга надзаплавна тераса, піднята над сучасним руслом на 15-20 м, фрагментарно збереглася вздовж північного краю Волинського моренного пасма.

Такі ж елементи долинного рельєфу виділяються і на поліських ділянках долин правих приток Прип'яті - Стиру, Горині, Случі та інших річок. Відрізняючись на окремих локаліях шириною, перевищенням над руслами, будовою і потужністю алювіальної товщі, заплави та надзаплавні тераси річкових долин у межах Волинського Полісся характеризуються подібністю "насаджених" форм мікрорельєфу та ландшафтних

комплексів, що дозволяє виділяти долинний рельєф, як один з особливих типів сучасної поверхні, не зважаючи на гіпсометричну невиразність переходів від долин до знижених поліських вододілів.

Еоловий рельєф, основою якого є різні за походженням і віком піщані відклади (флювіогляціальні, алювіальні, озерові - четвертинного часу, морські піски палеогену), являє собою один з типово поліських комплексів рельєфу, поширений як у межах надзаплавних терас, так і на вододільних просторах. Представлений найрізноманітнішими формами - горбами, кучугурами, валами, параболічними дюнами, висота яких сягає 10-15 м (частіше 5-7 м).

Денудаційний рельєф у Волинському Поліссі поширений майже виключно на карбонатній основі і характерний для північно-західної та центральної частин області (Володимирецький, Костопільський райони), де безпосередньо до поверхні підходить крейдиано-мергельна товща туронського ярусу. Інтенсивний дочетвертинний розмив зумовив горбкуватий рельєф поверхні крейди, де розлогі куполи та вододільні пасма, вершини яких часто позбавлені будь-яких молодших відкладів, чергуються з глибокими (20-30 і навіть до 50 м) депресіями поверхні. Такий характер денудаційного рельєфу особливо чітко проявляється на Случ-Горинському межиріччі (в першу чергу, на південь від м. Костопіль), на ділянці Степань-Деражне та в інших частинах південної окраїни Волинського Полісся.

З високим положенням крейди пов'язується і широкий розвиток **карстових форм**, представлених різними за розмірами зниженнями та западинами, а часто - лійками, окремі з яких заповнені водою (озеро Біле та ін.). Найбільш яскраво процеси карстотворення простежуються вздовж ліній глибинних розломів. Останнім часом в області були помічені вияви **техногенного карсту**, утворення якого пов'язується із змінами гідродинамічних умов циркуляції підземних вод по тріщинуватій товщі крейди в районах розташування крупних інженерних споруд (зокрема, подібні вияви були помічені на промисловому майданчику Рівненської АЕС і прилеглих до нього ділянках).

Значне поширення у поліській частині області має **органогенний рельєф**, представлена численними торфовищами з характерними формами мікрорельєфу (купини, заповнені водою пониження тощо). Особливо розвинений органогенний рельєф на межиріччі Случі та Ствиги, вздовж прадолини Стир-Словечна, у басейнах Стиру, Веселухи та ін., де він накладається на інші за походженням типи поверхні (моренні, водно-льодовикові, алювіальні тощо).

За особливостями формування і розвитку тих чи інших генетичних типів рельєфу в межах Волинського Полісся на Рівненщині виділяють кілька геоморфологічних районів.

Житомирське Полісся заходить на Рівненщину своєю західною окраїною, займаючи заслужанську територію Рокитнівського та Березнівського районів і Случ-Корчицьке межиріччя у Корецькому районі. Розміщуючись на околиці Українського щита при неглибокому заляганні кристалічних порід, східна частина області характеризується більш високим гіпсометричним рівнем поверхні (у порівнянні з прилеглими ділянками Волинського Полісся) та переважанням денудаційного рельєфу на кристалічній основі (гранітні "поля", химерно вивітрені останці, валуни тощо). Значне поширення тут мають алювіальні, еолові та органогенні форми рельєфу, що зумовлює ландшафтно-геоморфологічну єдність Рівненського Полісся. За особливостями будови поверхні і характером розвитку сучасних геоморфологічних процесів, у межах Житомирського Полісся на Рівненщині виділяють два геоморфологічних райони - Клесівську та Новоград-Волинську денудаційні рівнини.

Волинська височина. Більшу частину південної Рівненщини займає Волинська височина, будова поверхні якої різко контрастує з прилеглими поліськими територіями. Витягнута у субширотному напрямку, височина чіткими уступами відмежовується від Волинського Полісся на півночі (границя описана вище) та від Малого Полісся на півдні (вздовж лінії Пляшева-Птича-Дубне-Соснівка-Будераж-Острог). На заході височина

продовжується за межами області, а східна границя умовно проводиться вздовж лінії Великі Межирічі-Світанок-Сінне.

У структурному відношенні Волинська височина відповідає Волино-Подільській плиті, тобто характеризується східцеподібним зануренням у західному напрямку кристалічного фундаменту і моноклінальним падінням (теж на захід) пластів палеозойського та верх-ньомезозойського поверхів. Таким чином, утворення височини на зануреній структурній основі розглядається як своєрідна інверсія рельєфу.

Саме розвиток нестійких до розмиву лесових комплексів слід розглядати як одну з головних передумов формування *яружно-балкового рельєфу*, який є найпоширенішим типом сучасної поверхні південної частини Рівненщини і визначає її загальну горбисту (часом пасмову) будову.

Значне місце у сучасному рельєфі Волинської височини займають *долинні форми*, створені річковими системами крупних приток Прип'яті - Стиру та Горині. Врізані на глибину 70-120 м коритоподібні долини головних водотоків перетинають Волинську височину у субмеридіональному напрямку, досягаючи докрейдових відкладів нижніх структурних поверхів Волино-Подільської плити - девонських у долинах Стиру та Ікви, і навіть валдайських у долині Горині. По долинах цих річок чітко простежуються широкі (1,0-2,5 км) заболочені *заплав*, супіщано-суглинисті *перші надзаплавні тераси* (іноді з окремими еоловими формами) та фрагменти вкритих лесовими комплексами *других надзаплавних терас*. На окремих ділянках збереглися залишки *третьох надзаплавних терас*, хоча їх визначення далеко не бездоганне і викликає суперечки. Субмеридіональне розчленування височини посилюється менш глибокими долинами крупних приток Стиру та Горині - Ікви, Стубелки, Усті. Досить виразно у межах височини проявляється і широтний напрямок ерозійного розчленування, представлений долинами приток згаданих водних артерій та численними балками.

На думку більшості дослідників, простежується тектонічна зумовленість не тільки напрямків основних річкових долин, що перетинають Волинську височину, але й розміщення "вузлів" сучасної ерозійної діяльності, де зосереджені активні яркові системи (Мізоцький кряж, Повчанська височина, околиці Клевані, Обарова тощо).

Мале Полісся. Утворення рівнини Малого Полісся, яка відділяє Волинську височину від північного уступу Поділля, пов'язують головним чином з тектонічними причинами, підкреслюючи при цьому і вирішальну роль у формуванні її сучасного рельєфу талих вод давніх льодовиків (насамперед дніпровського).

У розширеній західній частині (Радивилівський район) рівнина характеризується переважно плоскою одноманітною поверхнею, з окремими ділянками піщаних відкладів і утвореними на них *еоловими формами* (поблизу м. Радивилів), а часом - невеликими за площею виходами крейди з деякими ознаками *денудаційного рельєфу на карбонатній основі*. Річкові долини Пляшівки, Слонівки та ін. мають незначний вріз (до 20-40 м), широкі заболочені (тепер переважно осушені) *заплав* і *перші надзаплавні тераси*, які плавно переходять у низькі розлогі межиріччя. Цю частину Малого Полісся виділяють як Кременецько-Дубнівську (Бродівську) зандрову рівнину.

На схід від долини Ікви, у межах Здолбунівського і Острозького районів, Мале Полісся різко звужується (часом до 2,0-2,5 км) і утворює Острозьку прохідну долину, яка тягнеться до долини Горині (частково успадкована долиною р. Свитеньки). Зберігаючи той самий "поліський" характер ландшафту, Острозька долина відрізняється більш мальовничим рельєфом, що зумовлюється проникненням у її межі численних ерозійних останців та відгалужень Мізоцького кряжа на півночі і Кременецьких "гір" на півдні.

Подільська височина. Подільська височина заходить на територію області на двох ділянках - на крайньому півдні Радивилівського району та на межиріччі Свитеньки і Вілії. В обох випадках - це відгалуження Гологоро-Кременецького низькогір'я, яке утворює північний уступ Подільського плато.

У Радивилівському районі, поблизу с.Дружба, на уступі Подільського плато знаходяться найвищі точки області (372-374 м), а також виділяються кілька крупних ерозійних останців - г.Цимбал (348 м), г.Красна (336 м) та ін.

Значно більшу площу займають відгалуження Кременецьких "гір" на Свитенька-Вілійському межиріччі, проте тут вони мають менші абсолютні висоти (270-280. м) і представлені майже виключно низками вкритих лісами ерозійних останців, що пом'якшує загальну контрастність рельєфу, притаманну північному уступу Поділля.

2. Кліматичні рекреаційні ресурси.

Серед природних рекреаційних ресурсів особливе місце належить кліматичним, оскільки саме вони визначають просторову організацію відпочинку. До рекреаційних кліматичних ресурсів відносяться перш за все сприятливі погодні умови: сонячне сяйво, ультрафіолетове випромінювання, чисте, насичене фітонцидами та іонізоване повітря і т. ін., які в сукупності забезпечують здійснення різноманітних рекреаційних занять. Клімат як головний лікувально-профілактичний фактор є основою для створення кліматичних курортів, оздоровчий вплив яких обумовлений передусім застосуванням аеро-, геліо-, таласотерапії. Паралельно з цим на кліматичних курортах використовуються з лікувальною метою ландшафтотерапія, особливості місцевого мікроклімату (зокрема, печер і шахт — спелео-терапія), інші природні лікувальні фактори (лікувальні грязі, мінеральні води, кавуни, кумис тощо) [71].

Клімат області помірно континентальний (за іншим виразом - помірно теплий, вологий). Зима м'яка, з частими відлигами, літо тепле, з достатньою кількістю опадів.

Температура повітря. Перехід середніх добових температур через 0°C спостерігається, як правило, у середині березня (на півночі області дещо пізніше, ніж на півдні). Власне і середня місячна температура березня становить близько 0°C , змінюючись по окремих роках від $-5-1^{\circ}\text{C}$ до $5-1^{\circ}\text{C}$. У квітні, в зв'язку із збільшенням інтенсивності сонячної радіації та повним звільненням поверхні від снігового покриву, середня температура зростає до $6,5-7^{\circ}\text{C}$. Останній місяць календарної весни - травень здебільшого має середні температури на $6-7^{\circ}\text{C}$ вищі від квітневих і характеризується наближенням до температурного режиму літнього сезону, хоча в окремі дні (особливо у першій декаді) спостерігаються відчутні зниження температур, а вранці навіть можливі приморозки.

Середні багаторічні температури літніх місяців типові для територій з помірно континентальним кліматом: у червні 17°C , у липні $18,5^{\circ}\text{C}$, у серпні $17-17,5^{\circ}\text{C}$.

З вересня починається відчутний спад температур - середні місячні температури знижуються на $3-4^{\circ}\text{C}$, а у жовтні - ще на $5-6^{\circ}\text{C}$. З другої декади жовтня в окремі роки середні добові температури повітря бувають від'ємними, хоча стійкий перехід через 0°C відбувається дещо пізніше, в листопаді-грудні.

Вже у грудні спостерігається 20-23 дні з середньодобовими температурами нижче 0°C . Особливо охолоджується повітря у січні-лютому, проте й у ці зимові місяці температурний режим характеризується нестабільністю, і стійкий хід від'ємних температур неодноразово порушується короткочасними потепліннями, зумовленими циркуляційними факторами, коли середньодобові температури піднімаються вище 0°C . В середньому за багаторічний період у січні буває 5-6 таких днів, у лютому - 6-9. На загал, найхолодніший період зими в області триває близько 60 днів, з середини грудня до середини лютого.

Середня багаторічна температура в області змінюється мало і становить $6,6-6,9^{\circ}\text{C}$ на північному сході та $7-7,5^{\circ}\text{C}$ на південному заході. Більш детально з температурним режимом повітря. у тому числі і з його екстремальними (мінімальними та максимальними) значеннями можна ознайомитися, проаналізувавши табл. 2.1.

Вологість повітря характеризується трьома основними показниками - абсолютною і відносною вологістю та дефіцитом вологості (нестачею насичення).

Абсолютна вологість повітря поступово зростає від зими до літа (у січні - 4 мб, у квітні - 8 мб), досягаючи максимуму у липні (16 мб). З кінця літа вона поступово знижується і восени наближається до згаданих весняних показників (у жовтні - 9 мб).

Таблиця 2.1.

Показники температурного режиму повітря, °С

Показники / Місяць	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Рік
Полісся (мст.Сарни)													
Середня місячна і річна температура	-5,6	-5,0	-0,4	7,4	13,6	17	18,5	17,3	12,9	7,2	2,4	-2,5	6,9
Абсолютний максимум температури	11 1975	13 1950	24 1974	31 1950	33 1979	34 196	37 1959	38 1961	32 1951	28 1966	19 1962	15 1961	38 1961
Абсолютний мінімум температури	-35 1950	-32 1940	-24 1964	-11 1954	-4 1940	-1 1940	5 1952	0 1966	-3 1977	-12 1940	-25 1965	-28 1969	-35 1950
Лісостеп (АМСГ Рівне)													
Середня місячна і річна температура	-5,5	-4,4	-0,3	7,5	13,4	16	18,1	17,4	13,2	7,3	2,2	-2,5	6,9
Абсолютний максимум температури	9 1975	13 1977	23 1974	31 1952	32 1958	35 1963	36 1959	37 1952	33 1946	27 1966	19 1957	15 1961	37 1952
Абсолютний мінімум температури	-34 1950	-29 1963	-25 1963	-7 1952	-4 1965	1 1978	6 1951	2 1966	-3 1977	-10 1979	-20 1965	-26 1969	-34 1950

Відносна вологість повітря в осінньо-зимовий період змінюється мало і пересічно опівдні становить близько 80%. Проте вже навесні, коли спостерігається різке зростання температури повітря, а інтенсивність випаровування зростає не так стрімко, відносна вологість починає зменшуватися (у травні вона рідко перевищує 51-60%). У надзвичайно мінливій картині перебігу відносної вологості особливо яскраво простежуються, крім згаданих сезонних варіацій, добові відмінності, з мінімальними значеннями відносної вологості в середині світлового дня (близько 13-14 год). Менш відчутно, порівнюючи з сезонними та добовими, простежуються територіальні відмінності у розподілі вологості повітря (табл.2.2).

Таблиця 2.2.

Середні місячні та річні показники вологості повітря

Показники / Місяць	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Рік
Полісся (мст.Сарни)													
Відносна вологість повітря,%	84	83	78	71	67	69	71	74	78	82	87	88	78
Дефіцит вологості, гПа	0,6	0,8	1,6	3,8	6,2	7,5	7,4	6,3	4,2	2,2	1,0	0,6	3,5
Лісостеп (АМСГ Рівне)													
Відносна вологість повітря,%	86	86	82	74	70	71	73	75	77	82	88	89	79
Дефіцит вологості, гПа	0,7	0,6	1,2	3,3	5,6	6,6	6,7	6,7	4,2	2,1	0,9	0,6	3,2

Хмарність. Однією з характерних рис погоди Рівненщини є переважання хмарних днів, особливо у холодну пору року, коли небо в тій чи іншій мірі вкрите хмарами протягом 76- 88% тривалості світлої частини доби. Навесні, і особливо влітку, цей

показник відчутно зменшується, не перевищуючи 44-60%. У просторовому розподілі помічається стабільне переважання загальної хмарності у південних районах області, порівнюючи з Поліссям (табл.2.3). Разом з тим нижня хмарність, на формуванні якої значною мірою позначаються процеси місцевого випаровування, у поліських районах дещо вища.

Таблиця 2.3.

Середня місячна і річна хмарність, бали

Типи хмарності	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Рік
Полісся (мст.Сарни)													
* Загальна	7,4	7,3	6,5	6,1	5,5	5,3	5,2	5,0	5,2	6,3	8,0	8,0	6,3
* Нижня	5,8	5,7	4,6	4,1	3,4	3,4	3,3	3,2	3,5	4,7	6,8	6,7	4,6
Лісостеп (АМСГ Рівне)													
* Загальна	8,0	7,8	7,0	6,6	6,2	5,9	5,8	5,6	5,6	6,6	8,2	8,1	6,8
* Нижня	5,6	5,7	4,6	3,7	3,3	3,3	3,1	2,9	3,1	4,2	6,0	6,2	4,3

Вітер. Вітровий режим зумовлюється головним чином атмосферною циркуляцією і характером підстиляючої поверхні. У холодну пору року, коли описувана територія знаходиться під впливом антициклонів (особливо Сибірського) та атлантичних циклонів, переважають південно-східні, південні, південно-західні та західні вітри. Навесні, коли зменшується циклонічна діяльність і зростає вплив місцевих факторів, здебільшого панують вітри південно-східного та північно-західного напрямків.

В літню пору, в зв'язку з посиленням фронтальної діяльності на заході, на території області домінують вітри західних та північно-західних румбів, які восени поступаються спочатку південним та західним вітрам (вплив Азорського антициклону), а з другої половини осені починають переважати вітри з південного сходу, які знаменують перехід до зимового типу атмосферної циркуляції (табл. 2.4.).

Таблиця 2.4.

Середня місячна і річна швидкість вітру, м/с

Метеостанції	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Рік
мст Сарни	3,6	3,7	3,8	3,3	3,0	2,7	2,6	2,4	2,5	2,9	3,6	3,6	3,1
АМСГ Рівне	5,8	6,1	5,7	4,9	4,3	4,0	3,8	3,7	3,9	4,5	5,5	5,5	4,8

Суттєву кліматотворчу, загальноприродничу і господарську роль відіграє швидкість вітрових потоків. Середня швидкість вітрів у поліській частині області становить 2,4-3,8 м/с, а на півдні вона зростає до 3,7-6,1 м/с (у зимово-весняний період вища, ніж влітку та восени). Проте в окремі дні, особливо у холодну пору року, швидкість вітру може сягати 10-15 м/с. Такі буревії, незважаючи на короточасний прояв, завдають відчутних збитків народному господарству області. Зафіксовані абсолютні максимуми швидкості вітру становлять: Рівне - 34 м/с, Дубно - 40 м/с, Сарни - 28 м/с.

Атмосферні опади. Середня річна кількість опадів на території області за багаторічний період спостережень змінювалася у межах від 600 до 700 мм, при чому дещо більша частина опадів випадає на південному заході області. Укорінена думка про збільшення кількості опадів у більш високо піднятій південній частині області не підтверджується натурними спостереженнями.

Основна маса опадів випадає протягом теплого періоду року (у квітні-жовтні - до 425- 475 мм) з чітко виявленим максимумом у липні (80-95 мм). Найменша кількість опадів спостерігається протягом березня (близько 30 мм). Найбільші місячні суми опадів в

окремі роки сягають 200-250 мм, а добові максимуми - до 120-170 мм. В області нерідко бувають зливи і зливові дощі, коли за короткий проміжок часу може випадати понад 100 мм опадів. Такі зливи носять катастрофічний характер і приводять до численних порушень у природі, завдаючи величезних збитків народному господарству (нагадаємо зливи у Дубровиці 20 серпня 1887 р., в Оженині 18 червня 1965р. та ін.).

Таблиця 2.5.

Середня місячна та річна кількість опадів за багаторічний період, мм

Види опадів	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Рік
П о л і с с я (мст.Сарни)													
* Рідкі	8	6	7	33	62	84	78	71	56	48	33	14	500
* Тверді	17	18	12	1	-	-	-	-	-	1	3	13	65
* Мішані	11	11	11	9	1	-	-	-	-	2	10	13	68
Р а з о м	36	35	30	43	63	84	78	71	56	51	46	40	633
Л і с о с т е п (АМСГ Рівне)													
* Рідкі	4	5	7	36	57	74	84	74	54	38	28	9	470
* Тверді	18	17	11	2	-	-	-	-	-	1	5	15	69
* Мішані	9	10	11	9	2	-	-	-	1	6	10	16	74
Р а з о м	31	32	29	47	59	74	84	74	55	45	43	40	613

Характерною ознакою погодних умов області є часта повторюваність опадів: щорічно спостерігається принаймні 170-180 днів з опадами, шар яких перевищує 0,1 мм. Затяжні дощові періоди теж відчутно позначаються на умовах господарювання в області, а в умовах низинної території Полісся часто набувають характеру природної катастрофи завдяки високим паводкам, що охоплюють значні площі і не тільки нищать посіви, руйнують шляхи сполучення, лінії зв'язку, житлові та господарські будівлі, але й призводять до загибелі людей, як це мало місце у липні 1993 року.

Середня тривалість бездощових періодів становить 3 дні на півночі і 4 дні на півдні області. Ймовірність безперервних періодів без опадів тривалістю 40 і 50 днів (велика посуха) становить відповідно 10 і 5%, тобто такі періоди можуть спостерігатися один раз на десять і двадцять років.

В області переважають опади у рідкій фазі. Лише в зимові місяці домінують тверді та мішані атмосферні опади. Разом з тим, саме ці опади відіграють важливу природничу роль, зменшуючи надходження радіаційного тепла (через високі значення альбедо снігового покриву) і одночасно захищаючи поверхню від надмірного промерзання, забезпечуючи весняне зволоження ґрунту тощо. Сніговий покрив на Рівненщині в цілому нестійкий, що пояснюється досить частими глибокими відлигами. В середньому за багаторічний період спостережень сніговий покрив устанавлюється з третьої декади листопада і зберігається до кінця березня. Потужність снігового покриву змінюється по території і у часі в широкому діапазоні, в залежності від інтенсивності і тривалості снігопадів, вітрового режиму, рель'єфу тощо. В середньому товщина снігового плаща у січні-лютому становить у Сарнах 6-9 см, а в південній частині області - до 12-14 см.

Таблиця 2.6.

Декадна висота снігового покриву (мст Сарни), мм

Місяць	Листоп.	Грудень			Січень			Лютий			Найбільша за зиму	
		I	II	III	I	II	III	I	II	III	Середня	Максим.
Середня	1	2	3	3	6	8	9	9	9	9	16	39
Найбільша	5	7	11	13	25	34	39	32	32	33	-	-